

अकोला जिल्हा परिषद व त्याअंतर्गत ७
पंचायत समित्यांच्या निवडणूका-२०१९
साठी प्रभाग रचनेचा कार्यक्रम

निवडणूक तात्काळ

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक :- रानिआ/जिपपंस-२०१९/प्र.क्र. ६/ का.७
नवीन प्रशासन भवन, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- ३० मार्च, २०१९

प्रति,

- १) विभागीय आयुक्त, अमरावती
- २) जिल्हाधिकारी, अकोला

विषय :- अकोला जिल्हा परिषद व त्याअंतर्गत ७ पंचायत समित्यांच्या
निवडणूका-२०१९ साठी प्रभाग रचनेचा कार्यक्रम.
(मुदत संपण्याचा दिनांक अनुक्रमे २९/१२/२०१८ व २७/१२/२०१८)

- संदर्भ :- १) राज्य निवडणूक आयोगाचे क्र. रानिआ/जिपपंस-२०१८/प्र.क्र.१८/
का.७, दि. २७ जुलै, २०१८ चे पत्र.
२) मा.मुंबई उच्च न्यायालय, खंडपीठ नागपूर येथे दाखल झालेल्या
रिट याचिका क्र.६६७६/२०१६ व ५३३३/२०१८ मधील मा.न्यायालयाचा
दिनांक २७/०८/२०१८ रोजीचा निर्णय
३) राज्य निवडणूक आयोगाने प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग यांना
पाठविलेले समक्रमांकाचे दिनांक ०९ सप्टेंबर, २०१८ व १० जानेवारी,
२०१९ रोजीची पत्रे
४) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक-रानिआ/जिपपंस/२०१९/
प्र.क्र.१२/का.७, दिनांक २९/०९/२०१९
५) राज्य निवडणूक आयोगाचे आदेश क्रमांक. रानिआ/जिपपंस-२०१९/
प्र.क्र.१४/का.७, दि.०४/१०/२०१९ व दि.१९/०६/२०१४

महोदय,

भारतीय घटनेच्या ७३ व ७४ व्या घटना दुरुस्ती अन्वये राज्यातील सर्व स्थानिक स्वराज्य
संस्थांच्या निवडणुका, त्यांच्या मुदत संपण्यापूर्वी निर्भय, मुक्त व पारदर्शक वातावरणात घेण्याची
सर्व जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे.

२. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे तीन टप्प्यांसाठी (प्रभाग रचना, विधानसभा मतदार यादीचे प्रभागनिहाय विभाजन व प्रत्यक्ष निवडणुका) लागणाऱ्या सुमारे ६ महिन्याचा कालावधी लक्षात घेता स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या क्षेत्र व हद्दी मध्ये ६ महिने शिल्लक असताना बदल करण्यात येऊ नये, असे राज्य निवडणूक आयोगाने दि. २७/०१/२००५ रोजी स्थायी आदेश निर्गमित केले आहेत.

३. अकोला जिल्हा परिषद व त्याअंतर्गत पंचायत समितीच्या मुदती अनुक्रमे २९/१२/२०१८ व २७/१२/२०१८ रोजी संपत असल्याने राज्य निवडणूक आयोगाने पत्र क्र. रानिआ/जिपपंस-२०१८/प्र.क्र.१८/ का.७, दि. २७ जुलै, २०१८ च्या पत्राद्वारे जिल्हाधिकारी यांना प्रभाग रचना व आरक्षण करण्यासाठी आदेशित केले.

४.१ दरम्यानच्या काळात “५० टक्के आरक्षणाबाबत” अकोला व वाशिम जिल्हा परिषदेकरिता मा. उच्च न्यायालय, नागपूर येथे एक रिट याचिका क्रमांक- ५३३३/२०१८ दाखल झाली.

४.२ मा. उच्च न्यायालय, नागपूर यांनी अकोला व वाशिम जिल्हा परिषदेकरिता वरील याचिका व तसेच नागपूर जिल्हा परिषदेकरिता दाखल झालेल्या क्रमांक ६६७६/२०१६ याचिकेमध्ये एकत्रितपणे दिनांक २७/८/२०१८ रोजी खालीलप्रमाणे आदेश दिले :-

अ. क्र.	जिल्हा परिषद	रिट याचिका क्र.	निकालाचा दिनांक व निकाल
१	नागपूर	६६७६/२०१६	दि. २७/८/२०१८ - जिल्हा परिषदांमध्ये ५० टक्के पेक्षा जास्त आरक्षणाबाबत राज्य शासनाने ३ महिन्यांच्या आत निर्णय घ्यावा व तोपर्यंत निवडणुका घेऊ नये.
२	वाशिम व अकोला	५३३३/२०१८	

५. राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र दि. २७ जुलै, २०१८ अन्वये अकोला जिल्हा परिषदेच्या प्रभाग रचनेची कार्यवाही चालू असताना मा. उच्च न्यायालयाचे स्थगिती आदेश दि. २७/८/२०१८ रोजी प्राप्त झाल्यावर प्रभाग रचनेची पुढील कार्यवाही थांबविण्यात आली. मात्र दि. २७/८/२०१८

पर्यंत प्रभाग रचनेचा दुसरा टप्पा “ विभागीय आयुक्तांनी प्रभाग रचनेला (आरक्षणासह) मान्यता देणे ” पर्यंत कार्यवाही पूर्ण झालेली होती.

६. (i) भारतीय संविधानातील अनुच्छेद २४३E व २४३K मध्ये खालीलप्रमाणे तरतूद आहे :-

Article 243E

.....Every Panchayat, unless sooner dissolved under any law for the time being in force, shall continue for five years from the date appointed for its first meeting and no longer.....

..... An election to constitute a Panchayat shall be completed, before the expiry of its duration .....

Article 243K

.....The superintendence, direction and control of the..... conduct of, all elections to the Panchayats shall be vested in a State Election Commission.....

६.२ संविधानातील वरील तरतुदीवरून स्पष्ट होते की, कोणतीही स्थानिक स्वराज्य संस्था फक्त ५ वर्षांपर्यंत अस्तित्वात राहू शकते. तसेच सदर संस्थेची निवडणूक ५ वर्षांच्या आत राज्य निवडणूक आयोगाने घेणे क्रमप्राप्त आहे.

६.३ वरील वस्तुस्थिती लक्षात घेता मा. उच्च न्यायालयाने राज्य शासनास दिलेली मुदत संपली असल्याने व त्यात कसलीही मुदतवाढ नसल्याने अकोला जिल्हापरिषद व त्याअंतर्गत ७ पंचायत समित्यांच्या निवडणुका घेण्यासंदर्भात कसलेही बंधन नाही या निष्कर्षापर्यंत राज्य निवडणूक आयोग पोहचला आहे.

६.४. अकोला जिल्हा परिषद व त्याअंतर्गत पंचायत समितीच्या क्षेत्र व हद्दीमध्ये दिनांक २७/७/२०१८ पासून कसलेही बदल न झाल्यामुळे तसेच २०११ च्या जनगणनेच्या आधारे निवडणूका असल्यामुळे जिल्हा परिषदेकरिता देय असलेली एकूण सदस्य संख्या ५३ यामध्ये कसलाही बदल होत नाही. जिल्हाधिकारी यांनी तयार केलेला प्रभाग रचनेचा प्रस्ताव (अनुसूचित

जाती व अनुसूचित जमातीच्या आरक्षणासह) विभागीय आयुक्तांनी दिनांक २०/०८/२०१८ रोजी मान्य केलेला आहे.

७. सबब, अकोला जिल्हा परिषद व त्याअंतर्गत ७ पंचायत समित्यांच्या प्रभाग रचनेसाठी खालीलप्रमाणे आदेश व परिशिष्टाप्रमाणे कार्यक्रम देण्यात येत आहे :-

आदेश

८. प्रभाग रचना करण्याचे मुख्य टप्पे खालीलप्रमाणे आहेत :-

- (i) जिल्हाधिकारी यांनी प्रारूप प्रभाग रचनेचा प्रस्ताव (अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीकरिता आरक्षित प्रभागासह) तयार करणे व विभागीय आयुक्त यांना सादर करणे.
- (ii) विभागीय आयुक्तांनी प्रारूप प्रभाग रचनेस (आरक्षणासह) मान्यता देणे.
- (iii) जिल्हाधिकारी यांनी नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग व महिला (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्गातील / सर्वसाधारण प्रवर्गातील महिलांसह) आरक्षणाची सोडत काढणे.
- (iv) सोडतीनंतर प्रारूप प्रभाग रचना (आरक्षणासह) राजपत्रात इ. प्रसिध्द करणे
- (v) जिल्हाधिकारी यांच्याकडे प्रारूप प्रभाग रचनेवर प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचनांवर विभागीय आयुक्त यांनी सुनावणी देणे.
- (vi) विभागीय आयुक्त यांनी अंतिम प्रभाग रचनेस मान्यता देणे व त्यानुसार जिल्हाधिकारी यांनी अंतिम प्रभाग रचनेची अधिसूचना राजपत्रात इ. प्रसिध्दी देणे.

९. वरील ६ पैकी २ टप्पे पूर्ण झाल्यामुळे प्रभाग रचना करताना जिल्हाधिकारी / विभागीय आयुक्त यांनी वरील मुद्दा क्र.८ (iii) पासून पुढील कार्यवाही खालीलप्रमाणे करावी :-

(i) नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग व महिला आरक्षणाची सोडत :-

प्रारूप प्रभाग रचनेस विभागीय आयुक्त यांचेकडून मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर उपरोक्त परिच्छेद महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या (जागांच्या आरक्षणाची पध्दत व चक्रानुक्रम) नियम, १९९६ मधील तरतुदीनुसार व राज्य

निवडणूक आयोगाकडील आदेश क्रमांक- रानिआ/जिपपंस-२०११/
प्र.क्र.१४/का.७, दिनांक ०४/१०/२०११ व दिनांक ११/०६/२०१४ नुसार
नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग व महिला (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती,
नागरिकांचा मागास प्रवर्ग व सर्वसाधारण प्रवर्गातील महिलांसह) यांच्या
आरक्षणाची सोडत काढण्याबाबतची जिल्हाधिकारी यांनी खालील प्रमाणे कार्यवाही
करावी :-

- अ) जिल्हा परिषदांच्या बाबतीत जिल्हा स्तरावर ही सोडत जिल्हाधिकाऱ्यांच्या
अध्यक्षतेखाली तसेच पंचायत समित्यांच्या बाबतीत तालुक्याच्या मुख्यालयी
संबंधित तहसिलदारांकडून काढयात यावी.
- ब) तालुका मुख्यालयात काढण्यात येणाऱ्या सोडतीवर देखरेख ठेवण्यासाठी
जिल्हाधिकारी यांनी प्रत्येक पंचायत समित्यांकरिता एक उपजिल्हाधिकारी
यांची नेमणूक करावी.
- क) निवडणूक विभाग, निर्वाचक गणांच्या हद्दी दर्शविणारा नकाशामध्ये विभाग व
गण यांचे क्रमांक व त्यांच्या व चतुःसीमा स्पष्ट कराव्यात व हा नकाशा
सोडतीसाठी येणाऱ्या नागरिकांना सहज दिसेल अशा ठिकाणी लावावा.
- ड) सोडतीसाठी पारदर्शक ड्रम / काचेचा बॉक्स वापरावा व त्यामध्ये टाकावयाच्या
चिठ्यांचा आकार १५ x १५ से.मी.पेक्षा जास्त नसावा. त्यावर लावण्यात येणारे
रबरबॅण्ड एकाच रंगाचे असावेत.
- इ) सोडतीसंबंधीच्या सूचनेस जिल्हास्तर व तालुकास्तरावर नेमून दिलेल्या
दिनांकास मोठया प्रमाणात प्रसिध्दी दयावी. उदा.
  - (a) स्थानिक वृत्तपत्रे, केबल टी.व्ही. वर
  - (b) नगर परिषदेच्या प्रभाग समितीचे व इतर कार्यालयातील सूचना फलक,
  - (c) जिल्हाधिकारी व तहसील कार्यालयाचे सूचना फलक
  - (d) स्थानिक पातळीवर इतर माध्यमे.
  - (e) जिल्हाधिकारी व नगर परिषदेच्या संकेत स्थळावर, इत्यादी

(ii) सोडतीनंतर प्रारूप प्रभाग रचना (आरक्षणासह) प्रसिध्द करणे .

(अ) नगर परिषदा /नगर पंचायतीच्या बाबतीत “महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५” मधील तरतुदीनुसार सर्व आरक्षण नमूद करुनच प्रारूप प्रभाग रचना प्रसिध्द करण्यात येते. त्याच धर्तीवर जिल्हा परिषद / पंचायत समित्यांमध्ये देखील सोडतीमध्ये आलेले आरक्षण नमूद करुनच प्रारूप प्रभाग रचना प्रसिध्द करण्यात येते. राज्य निवडणूक आयोगाकडून राबविण्यात येत असलेली कार्यपध्दती योग्य असल्याचे मुंबई उच्च न्यायालयाने रिट पिटीशन क्रमांक-३६४८/२००८ मध्ये दिलेल्या निर्णयात नमूद केलेले आहे. सर्व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये समान पध्दतीचा अवलंब करणे आवश्यक असल्याने, नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग व महिला (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग महिलांसह) यांच्याकरिता प्रभाग आरक्षित करुनच प्रारूप प्रभाग रचनेची अधिसूचना प्रसिध्द करावी.

(ब) प्रारूप प्रभाग रचनेच्या अधिसूचनेस व त्यावर हरकती व सूचनां स्विकारण्याचा कालावधी व स्विकारण्यास सक्षम असलेले प्राधिकारी यांचा तपशील यास व्यापक प्रसिध्दी द्यावी. (उदा. वृत्तपत्रे, जिल्हाधिकारी तसेच तहसिल कार्यालयाचे नोटीस बोर्ड, वेबसाईट इत्यादी.)

(iii) प्रारूप प्रभाग रचनेवर प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचनांवर सुनावणी देणे :-

(अ) जिल्हा परिषद, पंचायत समिती प्रारूप प्रभाग रचनेवर विहित मुदतीत प्राप्त हरकती जिल्हास्तरावर जिल्हाधिकारी यांनी संकलित करुन त्या विभागीय आयुक्तांना सादर कराव्यात.

(ब) प्रारूप प्रभाग रचनेवर प्राप्त हरकतींवर विभागीय आयुक्त यांनी स्वतः सविस्तर सुनावणी द्यावी. असे करीत असताना जास्तीत जास्त पारदर्शकता राखली जाईल याची काळजी घ्यावी. निकाली काढण्यात येणाऱ्या हरकतींबाबतही, संबंधितांना कायदयातील तरतुदी, भौगोलिक रचना, बदलांची आवश्यकता /

अनावश्यकता यांच्याआधारे योग्य तो खुलासा करावा, जेणेकरून न्यायप्रविष्ट प्रकरणे कमी होतील. मात्र हरकतदारांना लेखी उत्तर देण्याची आवश्यकता नाही.

(क) सुनावणीनंतर विभागीय आयुक्त यांनी निवडणूक विभाग / निर्वाचक गणाची प्रभाग रचना व आरक्षण अंतिम करावे.

(iv) अंतिम प्रभाग रचनेस मान्यता देणे व प्रसिध्दी करणे-

विभागीय आयुक्त यांनी निवडणूक विभाग / निर्वाचक गणाची प्रभाग रचना व आरक्षण अंतिम केल्यानंतर जिल्हाधिकारी यांनी त्यासंबंधीची अधिसूचना शासन राजपत्रात प्रसिध्द करावी व सदर अधिसूचनेस व्यापक प्रसिध्दी द्यावी. (उदा. वृत्तपत्रे, जिल्हाधिकारी तसेच तहसिल कार्यालयाचे नोटीस बोर्ड, वेबसाईट इत्यादी.) तसेच अंतिम प्रभाग रचनेच्या राजपत्रात प्रसिध्द झालेल्या अधिसूचनेच्या दोन प्रती राज्य निवडणूक आयोगास पाठविण्यात याव्यात.

१०. सर्वसाधारण या आदेशासंदर्भात कोणतीही अडचण अथवा शंका असल्यास यासंदर्भात खुलासा करण्याचे अधिकार राज्य निवडणूक आयोगाचे असतील.

११. जिल्हा परिषद व पंचायत समित्यांची प्रभाग रचना अंतिमरित्या प्रसिध्द होईपर्यंत सर्व टप्प्यांवरील माहिती (विहित नमुन्यात) आयोगाच्या कार्यालयास ई-मेल sec.mh@gov.in वर वेळच्यावेळी पाठविण्यात यावी.

१२. वरील नमूद प्रकरणांबाबत न्यायालयाचे अन्य काही आदेश असल्याबाबत जिल्हाधिकारी यांनी खातरजमा करावी आणि जर काही न्यायालयाचे आदेश असतील तर त्वरित राज्य निवडणूक आयोगाच्या निदर्शनास आणावेत.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(किरण कुरुंदकर)

सचिव,

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत :- प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, बांधकाम इमारत, मर्झबान पथ, फोर्ट, मुंबई -४०० ००९

परिशिष्ट

(आयोगाचे पत्र क्र.रानिआ/जिपपंस-२०१९/प्र.क्र. ०६/का.७, दि.३० मार्च, २०१९ सोबतचे परिशिष्ट)

अकोला जिल्हा परिषद व त्याअंतर्गत ७ पंचायत समित्यांच्या
सार्वत्रिक निवडणुकीकरिता प्रभाग रचना व आरक्षण सोडतीचा कार्यक्रम

अ.क्र.	टप्पा	कार्यवाही कोणी करावयाची आहे	टप्पा सुरु करण्याचा / संपविण्याचा दिनांक
अ) प्रारूप प्रभाग रचना आरक्षणासह			
१.	प्रारूप प्रभाग रचनेचा प्रस्ताव (अनुसूचित जाती/ अनुसूचित जमातीकरिता आरक्षणासह) विभागीय आयुक्त यांच्याकडे सादर करणे (जिल्हा परिषद क्षेत्राची निवडणूक विभागामध्ये व पंचायत समिती क्षेत्राची निर्वाचक गणामध्ये विभागणी करून)	जिल्हाधिकारी	कार्यवाही पूर्ण
२.	प्रारूप प्रभाग रचनेच्या प्रस्तावास मान्यता देणे	विभागीय आयुक्त	कार्यवाही पूर्ण
३.	आरक्षण सोडतीची सूचना वृत्तपत्रात प्रसिध्द करणे {नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग व महिला (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्गातील / सर्वसाधारण प्रवर्गातील महिलांसह) बाबत }	जिल्हाधिकारी	२७/०४/२०१९ (शनिवार)
४.	आरक्षणाची सोडत काढणे {नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्ग व महिला (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व नागरिकांचा मागासवर्ग प्रवर्गातील / सर्वसाधारण प्रवर्गातील महिलांसह) बाबत }		
	क) जिल्हा परिषद निवडणूक विभागासाठी	जिल्हाधिकारी	३०/०४/२०१९ (मंगळवार)
	ब) पंचायत समिती निर्वाचक गणासाठी	तहसिलदार	
५.	प्रारूप प्रभाग रचनेची अधिसूचना प्रसिध्द करणे (निवडणूक विभाग / निर्वाचक गण रचना व आरक्षणासह)	जिल्हाधिकारी	०२/०५/२०१९ (गुरुवार)
ब) हरकती व सूचना तसेच सुनावणी			
६.	जिल्हाधिकारी यांच्याकडे हरकती व सूचना सादर करण्याचा कालावधी		०२/०५/२०१९ (गुरुवार)ते ०६/०५/२०१९ (सोमवार)
७	प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचनांवर सुनावणी देऊन निवडणूक विभाग /निर्वाचक गण रचना अंतिम करणे	विभागीय आयुक्त	१०/०५/२०१९ (शुक्रवार)
क) अंतिम प्रभाग रचना			
८.	अंतिम प्रभाग रचना व आरक्षण शासन राजपत्रात प्रसिध्द करणे	जिल्हाधिकारी	१३/०५/२०१९ (सोमवार)

टिप :- विभागीय आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांच्या कार्यालयातील नोडल ऑफीसर यांनी प्रत्येक टप्प्यावरील कामकाजाबाबत आयोगास अहवाल सादर करावा.

(किरण कुरंदकर)

सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र